

Свет би ускоро могао да добије још једну нову нацију. Не патуљасту, каквих већ има много, већ велику, значајну и утицајну. Њено формирање и признавање (историјски - суштинско или вештачки наметнуто) могло би да изазове читаву буру са несагледивим последицама.

Реч је о сибирској нацији, о чијем су се стварању појавили наговештаји у руској штампи после прелиминарних резултата пописа становништва одржаног крајем прошле године. Ако је веровати тим написима, велики број грађана Руске Федерације који живе у Сибиру изјаснили су се као „Сибирци”, односно захтевали да се у рубрици „националност” тако наведе.

У Државном статистичком уреду у Москви кажу да „Сибираца” има много. По мишљењу протојера у Иркутску, Вјачеслава Пушкарјева, на огромној сибирској територији има око 30 до 35 одсто оних који се изјашњавају као Сибирци. Протојереј каже да ти људи не везују своју будућност са „исконском”, односно „европском” Русијом јер их тамо „и иначе нико не чека”. Некако неочекивано се испоставило да већ неколико година постоји специјално измишљен „сибирски” језик који се убацује и распрострањује у интернету и научним срединама.

Ни сами нисмо приметили како се над нашом огромном земљом надвисила још једна опасност - написао је ових дана московски лист „Комсомолска правда”. „За сада та опасност постоји само у друштвеној свести и једино од нас зависи да ли ће успети да се реализује нешто што је незамисливо - да се Сибир отргне од Русије; да се отргне тако као што се некада, не журећи, постепено, отргла Украјина”.

Најтиражније московско гласило затражило је тим поводом мишљења неколико стручњака за ту област који сматрају да проблем није акутан, али да се не сме ни занемарити.

Да ли су Сибирци заиста неки посебни људи који, одвојивши се од матичне нације, могу да решавају сопствене социјалне, еколошке и друге проблеме? Да ли могу сами да одреде будућност свог региона и временом да престану да буду само сировински прирепак Русије, већ да прерасту у заједницу која би могла да има обележја нове нације, што омогућава и формирање нове државе?

Водитељи програма „Национално питање” Јелена Ханга и Дмитриј Стешин и главни уредник интернет - листа „Руски коментатор”, филозоф Јегор Холмогоров, покушали су да дају одговор на то питање. Њима су се придружили поједине јавне личности, политички аналитичари, економисти и други.

Стешин сматра да је Сибир (у руском језику та реч се пише с меким знаком на крају и именица је женског рода) у друштвеној свести одувек био некако издвојен од осталог дела Русије. Одувек се сматрало да се западно од Урала налази сва „свестост” а источно од Урала - „шпајз”, односно сировинска остава Русије. Постојао је један краћи период када је Сибир имао неку врсту самосталности. Седамнаестог јула 1918, председник привремене сибирске владе Петар Вологодски потписао је Декларацију о државној самосталности Сибира. За то су постојали и неки предуслови. Ако се подсетимо како је Сибир насељаван, освајан, схватићемо да су се тамо стварно „исковали” људи у многоме другачији од оних у централним (европским) крајевима земље. Тамо никада није било „крепосног права”, тамо су људи одлазили да од природе отму оно што им она пружа. Не уздајући се, не ослањајући се на дворјанина, спахију и далеког цара - баћушку.

Ја памтим мога деду, Александра Фјодоровича Пономарјова, који се родио и одрастао на левој обали Иртиша - каже Стешин. То је био потпуно посебан човек. Пио је и пушио само за време ратова. Чим би се рат завршио, он је опет постајао староверац. Није имао порок као што је похлепност. Било му је мучно да тргује нечим што није сам произвео на свом огромном газдинству. Поклањао је вишкове производа суседима или их враћао у земљу. Ја мислим да су то обележја сибирског менталитета.

Како се процењује, као „Сибирци” по националности могло би се изјаснити око 24,5 милиона људи, који су углавном грађани који живе у Сибирском федералном округу. То је огромна цифра, то је близу 14 одсто становника целе земље.

Надам се да се велики део њих ипак неће тако изјаснити” - каже Јегор Холмогоров.

Неки грађани који живе у мањим местима и не користе интернет, чак неће сазнати за такву идеју - за идеју о сибирској нацији.

Овај научник и филозоф читав проблем посматра из једног другог угла. „Треба схватити једну просту ствар. У савременом свету ни на једну територију на земљиној кугли не гледа се са таквом зависношћу, са таквом жељом да се приграби, да се на њу стави шапа, као што је наш Сибир”.

Холмогоров отворено каже да такве претензије постоје на западу. Он подсећа на изјаве које се тамо могу чути да је „Сибир исувише богато подручје да би припадало само једној држави, то јест Русији”. По том схватању, Сибир би требало да постане „општесветско енергетско добро”. И на који начин се то може урадити? Једним јединственим: објаснити људима који живе тамо да су они „нешто посебно”. У суштини, они нам предлажу да признамо да се у списку националности на територији Руске Федерације налази и националност „Сибирац”. Зато Русе, који живе у Сибиру, наговарају да се изјасне као „Сибирци”. Њима се говори да то није ништа страшно, да они остају Руси али да као „Сибирци” могу да добију и неке привилегије као што их имају неки мали народи у држави. После извесног времена тврдило би се да у Сибиру постоји националност која нема никакве везе са руском националности и да ту територију треба одвојити од Русије. Таква идеја постоји одавно, никла је још у 19 веку, истовремено са украјинским сепаратизмом и читавим низом других сепаратизама. На Украјини се у томе и успело.

Руски филозоф каже да он сам себе може да сматра уралцем, пошто су му породични корени по оцу из Перма. И тамо се повремено појављују сепаратистичка расположења, али у Сибиру се такве тежње провоцирају једноставније јер оне имају давну традицију. Сада се жале да представљају сировински прирепак, а у 19 веку говорило се како је Сибир - подручје где се шаљу у изгнанство лопови, убице и други кажњеници.

Дмитриј Стешин гледа на цео проблем нешто другачије. Он каже да се држава разбија и дели - новцем. Наводи да лет авионом од Перма на Уралу до Москве кошта више него од Москве до - Каира. У томе, међутим, има и неке економске логике. Од Москве до Берлина, или било које друге европске престонице, много је мање километара него, на

пример, од Москве до Владивостока. Испада да је величина земље фактор који води њеном разбијању. Али о томе нешто касније.

Прошлог лета, када су у Подмосковљу беснели пожари и престоница се гушила у диму, грађани Сибира одлучили су да пошаљу хуманитарну помоћ. Код људи су прорадили гени: потомци оних који су давно дошли у Сибир из Владимира или Вороњежа са секирама да секу сибирске шуме, хтели су да помогну потомцима оних који су остали у старом завичају. И, шта се десило? Од те хуманитарне помоћи, начелници и други чиновници - лопови покрали су оно што су могли да уновче, а остатак - бацили на ђубриште. То је изазвало скандал и огорчење Сибираца према Москалима (Москал - то је веома погрдна реч за Московљане, а у Украјини код других суседа и за све Русе, првенствено за руску елиту). „Хуманитарна помоћ била је одличан подстицај сепаратизму. Још јачи од „сибирског језика” - каже Стешин.

Тај „сибирски језик” почела је да промовише група грађана на чијем је челу био неки Јарослав Золотарјев. Најпре преко интернета, што је веселило његове кориснике. То је била некаква језичка мешавина у којој има речи са турским и арапским коренима.

Ствар није наивна - сматра Холмогоров. На исти такав начин из једног наречја руског језика створен је апсолутно измишљен украјински језик. Знамо чиме се то завршило - стварањем украјинске нације и украјинске државе.

Стешин се враћа на ратне године и подсећа на општепознату чињеницу да су Москву 1941 године спасли сибирски пукови. Јединице из Сибира, које су чиниле окосницу Друге ударне армије, спасле су и Лењинград спречивши Немце да у одлучним биткама пробију блокаду града у најтежој зими. „Страшно ми је да одсликам такву ситуацију у данашње време и видим како сибирци масовно дезертирају, одбијајући да се боре за „москале”. Пре седамдесет година о тако нечем није могло ни да се помисли.

Одакле таква жеља да се постане „Сибирац” - пита се Холмогоров? То је такозвани

„синдром наметнуте етничности”. Када човек доживљава своју сопствену, праву етничност као наметнути атрибут од кога жели да се што пре отараси и изјасни се било како само да не буде оно што јесте, у конкретном случају, Рус. Из простог разлога што бити Рус није престижно, није „у тренду”. Ко су данас Руси? На телевизији, по новинама, објашњава се да су Руси ништавила, наказе, фашисти. И када човеку говоре „ти си наказа, ти си наказа, ти си наказа”, он хоће да промени ситуацију и приступи било којој групи само да више не буде „наказа”.

При свему томе, Руска Федерација је веома чудна конструкција. То се стручно зове „асиметрична федерација” у којој региони, у којима живе грађани неруске националности, имају фактички предности над оним у којима живе Руси. То, на пример, значи да Чеченија има предност у односу на Псковску област. То је исто и са Башкиријом, Удмуртијом, и низом других република у којима живе припадници неруске националности. То је апсурд, сматра Колмогоров и каже да тај пример не износи зато што мрзи Башкире, него зато што су у Башкирији Башкири по бројности тек трећа национална група. А у уставу те републике написано је да је она створена „као резултат реализовања прва башкирске нације на самоопредељење”. А при томе, на општедржавном нивоу, нигде није записано да је Русија држава руског народа. То је апсурд. Башкири у оквиру Башкирије су државотворни народ иако су по бројности у мањини. А Руси који су у окриву целе Руске Федерације најбројнији, нису државотворни народ. „Дајте да уништимо клице сепаратизма и да се определимо за један од принципа: или за потпуну грађанску равноправност и никакве националне републике не постоје, или имамо руску националну државу у којој се поштују други народи.

Да сасвим узгредно приметим. Пре неколико дана, председник Дмитриј Медведев на великој конференцији за штампу у једном контексту је рекао да се у Сибиру може чути: тамо у Русији. Па и они су Русија, рекао је Медведев.

Водитељка Јелена Ханга закључила је расправу констацијом: дајте да се за сада сагласимо да живимо у многонационалној држави и да треба са уважавањем да се односимо према свакој, па и најмањој нацији, таман да су то и „афроруси” (аналогно афроамериканцима). Јелена Ханга је, иначе, Црнкиња пореклом из једне афричке земље и позната је водитељка руске телевизије.

Отимане Сибира

Пише: Ђорђе Милошевић
среда, 25 мај 2011 16:30

